

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaalihuoltolain, vanhuspalvelulain ja asiakasmaksulain muuttamisesta

Johdanto

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoa liitteenä olevasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sosiaalihuoltolain ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (jäljempänä vanhuspalvelulaki) ja asiakasmaksulain muuttamisesta.

Tausta

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on useita teknologiaan ja digitalisaatioon liittyviä kirjauksia. Ohjelman mukaan tietoa, teknologiaa ja digitaalisia palveluita hyödynnetään laaja-alaisesti palvelujen saatavuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi sekä henkilöstön työkuorman helpottamiseksi. Myös tekoälyn käyttö sosiaali- ja terveydenhuollossa esimerkiksi työvuorosuunnittelussa, ennaltaehkäisyssä, oma- ja itsehoidossa sekä palvelu- ja hoitotoiminnassa mahdollistetaan perusoikeudet turvaten.

Hallitusohjelmaan on teknologian hyödyntämisestä iäkkäiden ympärivuorokautisessa palveluasumisessa kirjattu, että mahdollistetaan hoivatyötä helpottavan ja potilasturvallisuutta lisäävän teknologian, kuten älylattioiden tai -rannekkeiden, inhimillinen hyödyntäminen henkilöstömitoituksen laskennassa. Toimenpiteellä tavoitellaan vuositasolla 30 miljoonan euron säästövaikutusta valtion talouteen. Hallitusohjelmaan on lisäksi kirjattu, että selvitetään vammaispalveluihin soveltuvan teknologian käyttömahdollisuuksia hyödyntäen iäkkäiden henkilöiden palveluita koskevissa hankkeissa saatuja kokemuksia

Julkisen talouden suunnitelman valmistelun yhteydessä keväällä 2024 hallitus uudelleen kirjasi, että jatketaan hallitusohjelman mukaisesti hoivatyötä helpottavan ja potilasturvallisuutta lisäävän teknologian, kuten älylattioiden tai -rannekkeiden, inhimillisen hyödyntämisen mahdollistamista henkilöstömitoituksen laskennassa. Lisäksi julkisen talouden suunnitelman valmistelun yhteydessä päätettiin, että iäkkäiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoitusta kevennetään ja vähimmäismitoitukseksi säädetään 0,6 nykyisen 0,65 sijaan. Muutos tuli voimaan 1.1.2025. Lisäksi vuoden 2028 alusta voimaantulevaksi tarkoitettu 0,7 vähimmäismitoituksesta luovuttiin.

Hallitus linjasi 27.3.2025 korvaavista säästöistä sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Teknologian hyödyntämistä sosiaalihuollon palveluissa voidaan lisätä huomioiden asiakkaan tarve.

Esimerkiksi kotihoidon etäkäyntejä lisäämällä voidaan säästää 16,2 miljoonaa euroa.

Tavoitteet

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaalihuoltolakia siten, että teknologisten ratkaisujen käyttäminen sosiaalihuollon palveluissa olisi mahdollista asiakkaan perusoikeuksia kunnioittaen ja yhdenvertaisesti koko maassa. Lisäksi sosiaalihuoltolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös teknisestä valvonnasta sosiaalihuollon toimintayksikössä.

Sosiaalihuoltolakia ja vanhuspalvelulakia ehdotetaan lisäksi muutettavan siten, että asiakassuunnitelmaa laadittaessa olisi arvioitava, voidaanko asiakkaan palvelutarpeisiin vastata teknologisilla ratkaisuilla huomioiden, mitä sosiaalihuoltolain uudessa 47 §:ssä säädetään. Hyvinvointialueella olisi siis jatkossa velvollisuus arvioida teknologisten ratkaisujen hyödyntämisen mahdollisuus asiakkaan sosiaalipalvelun toteuttamisessa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia ehdotetaan myös muutettavaksi. Laissa säädettäisiin asiakasmaksun perimisestä niissä tilanteissa, kun asiakkaan kiireelliseen avun tarpeeseen vastattaisiin käyttäen sosiaalihuoltolain 47 §:ssä tarkoitettua teknologista ratkaisua. Muutoksen tarkoituksena on mahdollistaa asiakasmaksun periminen turva- ja auttamispalvelun toteuttamisesta osana kotihoitoa.

Vanhuspalvelulakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon henkilöstömitoituksen laskemisessa mahdollistettaisiin teknologian ja teknisen valvonnan ottaminen huomioon silloin, kun niillä olisi henkilöstötarvetta pienentävä vaikutus. Henkilöstömitoitusta arvioitaessa voitaisiin mitoitusta pienentää enintään 0,04 työntekijää asiakasta kohti, mikäli toimintayksikössä olisi käytössä teknologioita, joilla voidaan korvata välitöntä asiakastyötä. Toteutuneen henkilöstömitoituksen olisi kuitenkin aina oltava vähintään 0,6 työntekijää asiakasta kohti.

THL:n selvityksen perusteella nykyisin vakiintuneessa käytössä olevista välittömään asiakastyöhön liittyvistä teknologian luonteisista menetelmistä henkilöstövaikutuksia on lääkehoidon ja toimintayksikön yöaikaisen valvonnan teknologioilla. Selvityksen mukaan koneellisen lääkkeiden annosjakelun henkilöstövaikutus on 0,01 ja yöaikaisen työajan korvaamiseen hyödynnettävän teknologian (rannekkeet, älymatot yms.) henkilöstövaikutus on luokkaa 0,02. Näyttöön perustuen voitaisiin em. teknologioilla siten korvata 0,03 työntekijää asiakasta kohden. Todennäköistä kuitenkin on, että löytyy vielä muitakin teknologioita, joilla voidaan korvata henkilöstön tekemää työtä. Valmistelussa on tunnistettu, että esimerkiksi asiakastietojen kirjaamiseen voidaan lähitulevaisuudessa hyödyntää puheentunnistusta, joka voi vähentää kirjaamiseen käytettävää työaikaa. Toisaalta toimintakyvyltään varsin heikkojen asiakkaiden hoidossa ja huolenpidossa on rajallisesti sellaisia tehtäviä, joiden suorittamiseen löytyy teknologisia välineitä. Jotta teknologioiden käyttö pysyisi hallittuna, mutta sitä voitaisiin kuitenkin käyttää niihin tehtäviin, joihin se soveltuu, on esityksessä päädytty esittämään teknologialla korvattavan henkilöstön maksimimääräksi 0,04 työntekijää asiakasta kohden.

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää jakelussa mainittuja tahoja antamaan lausuntonsa luonnoksesta hallituksen esitykseksi. Myös jakelulistan ulkopuoliset tahot voivat halutessaan

antaa lausuntonsa.

Vastausohjeet vastaanottajille

Kuka tahansa voi antaa lausunnon.

Lausunnot pyydetään ensisijaisesti antamaan lausuntopalvelun kautta. Ministeriöiden tulee lisäksi tallentaa lausuntopalvelussa antamansa lausunto VAHVA-asianhallintajärjestelmään.

Mikäli lausuntoa ei ole mahdollista antaa lausuntopalvelussa, voi lausunnon lähettää myös osoitteeseen kirjaamo.stm@gov.fi tai postitse osoitteeseen Sosiaali- ja terveysministeriö PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO. Saatteeseen ja lausuntoon pyydetään merkitsemään diaarinumero VN/25888/2024 ja säädösvalmisteluhankkeen tunnistenumero STM121:00/2024.

Huomaattehan, että kaikki lausunnot ovat julkisia ja ne julkaistaan lausuntopalvelu.fi:ssä ja hankerekisterissä. Yksityishenkilön lausunto julkaistaan kuitenkin hankesivuilla tietosuojasäilytyksestä ainoastaan, jos henkilö tätä kirjallisesti pyytää esimerkiksi lausuntonsa yhteydessä tai sen saateviestissä.

Lisäksi kaikki lausuntopalvelussa annetut lausunnot, mukaan lukien yksityishenkilöiden lausunnot, ovat automaattisesti kaikkien nähtävissä lausuntopalvelussa. Ministeriö ei julkaise kirjaamoon toimitettuja lausuntoja lausuntopalvelussa.

Lausunnossa ei tule ilmoittaa tarpeettomia henkilötietoja. Vaikka yksityishenkilön kirjaamoon toimittamaa lausuntoa ei julkaistaisi verkossa, lausunto on ministeriöltä kaikkien saatavissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaisesti.

Aikataulu

Lausunnot pyydetään jättämään 6.6.2025 mennessä.

Valmistelijat

Neuvotteleva virkamies Satu Karppanen, STM, 029 516 3549

Neuvotteleva virkamies Outi Äyräs-Blumberg, STM, 029 516 3260

Lausunnon antamiseen liittyvät tekniset kysymykset: Sini Tuovinen, assistentti, STM
etunimi.sukunimi@gov.fi

Liitteet:

[HE luonnos 25.4.2025.pdf](#) - Hallituksen esitysluonnos

[RP utkast 25.4.2025.pdf](#) - Utkast till regeringens proposition

Jakelu:

Attendo Oy
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
Esperi
Etelä-Karjalan hyvinvointialue
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue
Etelä-Savon hyvinvointialue
Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Folkhälsan
Helsingin hyvinvointialue
Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri HUS
Hyvinvointiala HALI ry
Hyvinvointiala HALI ry
Ihmisoikeuskeskus
Ikäinstituutti
Itä-Suomen aluehallintovirasto
Itä-Uudenmaan hyvinvointialue
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
Kainuun hyvinvointialue
Kansaneläkelaitos
Kanta-Hämeen hyvinvointialue
Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue
Keski-Suomen hyvinvointialue
Keski-Uudenmaan hyvinvointialue
KT Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat
Kymenlaakson hyvinvointialue
Lapin aluehallintovirasto
Lapin hyvinvointialueen kirjaamo
Lapsiasiavaltuutettu
Lastensuojelun keskusliitto
Lounais-Suomen aluehallintovirasto
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Mehiläinen
Muistiliitto
Oikeuskanslerinvirasto
Oikeusministeriö
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Pirkanmaan hyvinvointialue
Pohjanmaan hyvinvointialue
Pohjois-Karjalan hyvinvointialue
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue
Pohjois-Savon hyvinvointialue
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
Päijät-Hämeen hyvinvointialue
Saamelaiskäräjät
Satakunnan hyvinvointialue
Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry
Tehy ry
Tehy ry
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos
Terveys- ja sosiaalialan yrittäjät TESO ry
Työ- ja elinkeinoministeriö
Valtiovarainministeriö
Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto Valli ry
Vanhusasiavaltuutettu
Vanhustyön keskusliitto
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue
Varsinais-Suomen hyvinvointialue
Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Lausunnonantajan lausunto

Pidättekö kannatettavana, että teknologisten ratkaisujen käyttämisestä sosiaalihuollon palveluissa säädettäisiin uudessa 47 §:ssä esitetyllä tavalla?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

Pidättekö kannatettavana, että teknisestä valvonnasta sosiaalihuollon toimintayksikössä säädettäisiin uudessa 48 §:ssä ehdotetulla tavalla?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

Esityksessä ehdotetaan, että asiakkaalta ei pyydetä suostumusta teknologisen ratkaisun käyttöönottoon, vaan asiakkaan mielipide otetaan huomioon osana asiakasprosessia (palvelutarpeen arviointi, palvelusuunnitelma, päätös). Kannatatteko tätä ehdotusta? (HE-luonnos kappale 2.6)

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

Jos ei, voitte esittää, miksi asiakkaalta pitäisi pyytää suostumus ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

Pidättekö kannatettavana, että teknisestä valvonnasta sosiaalihuollon toimintayksikön yhteisissä tiloissa säädetään?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

Jos ei, voitte esittää, miksi teknisestä valvonnasta ei pitäisi säätää ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

Missä tilanteissa katsotte, että toimintayksikössä olisi tarpeen käyttää tallentavaa kameravalvontaa? Millainen prosessi liittyy tallentavan kameravalvonnan käyttämiseen

Pidättekö kannatettavana, että laissa säädettäisiin, että asiakasprosessin aikana on arvioitava teknologian hyödyntämisen mahdollisuus asiakkaan sosiaalipalveluissa?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

Jos ei, voitte esittää, miksi arviointivelvollisuudesta ei tulisi säätää.

Pidättekö kannatettavana, että asiakasmaksulain 10 e §:ään lisätään uusi momentti, jonka nojalla turva-auttamispalvelun toteuttamisesta osana kotihoitoa voidaan periä maksu?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

Jos ei, voitte esittää, miksi ei tulisi säätää ehdotetulla tavalla.

Pidättekö kannatettavana, että teknologian huomioimiselle iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon henkilöstömitoituksen laskemisessa asetettaisiin maksimiraja?

- ☐ Kyllä

- ☐ Ei

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

Jos kannatatte maksimirajan asettamista teknologian huomioimiselle iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon henkilöstömitoituksen laskemisessa, onko ehdotettu 0,04 mielestänne sopiva?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

Pidätekö kannatettavana, että iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon vähimmäishenkilöstömitoitus olisi edelleen 0,6 työntekijää asiakasta kohti, jota ei voitaisi teknologioita käytettäessä alittaa?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

Valmistelussa on arvioitu, että lääkehuoltoon, yöaikaiseen valvontaan ja kirjaamiseen liittyvillä teknologioilla voi olla henkilöstövaikutuksia. Näettekö, että iäkkäiden ympärivuorokautisessa hoidossa voisi vielä olla joitakin muita välittömän asiakastyön tehtäviä, joissa teknologian avulla voitaisiin vähentää henkilöstötarvetta?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Jos kyllä, mitä tehtäviä ne olisivat ja millä teknologialla henkilöstötarvetta voitaisiin vähentää?

Kannustaako esitys mielestänne investoimaan uusiin teknologioihin sosiaalihuollon palveluissa (myös muissa kuin iäkkäiden ympärivuorokautisessa hoidossa)?

- Kyllä
- Ei

Voitte esittää teknologiainvestointeihin liittyviä näkökohtia.

Voitte esittää muut asiaan liittyvät näkökohtanne ehdotuksen vaikutuksista.

Hakari Kari
Sosiaali- ja terveysministeriö

Tuovinen Sini
Sosiaali- ja terveysministeriö